

CU PRIVIRE LA LECTURA UNOR INSCRIȚII DE LA TURNU-SEVERIN

De câțiva ani, la Institutul de arheologie se lucrează la o nouă redactare a tuturor inscripțiilor din patria noastră în vederea publicării lor într-un „Corpus”. În acest scop a trebuit să se reexamineze toate aceste monumente epigrafice, pentru ca cele care au fost citite greșit, fie din cauze independente de autor, fie din cauza lipsei lui de experiență în domeniul epigrafiei, să poată fi corectate și publicate în adevărata lor valoare documentară. Reexaminând inscripțiile ce mi-au fost repartizate, am fost nevoit să corectez unele greșeli de lectură. Între acestea, unele au fost descoperite mai recent la Drobeta și publicate de Al. Bărcăcilă în diferite reviste.

Până în prezent nu s-a publicat nimic din acest „Corpus” al inscripțiilor de la noi. Totuși nu știu cum a putut afla Al. Bărcăcilă, pentru că în SCIV, VIII, 1957, p. 323 și urm. publică un articol în care ia un fel de poziție față de corectările de lectură făcute de mine în inscripțiile publicate de el.

Prima inscripție de acest fel este aceea pusă de *Cohors I Sagittariorum* în onoarea unui împărat al cărui nume e martelat și pe care Al. Bărcăcilă l-a reconstituit în Gordianus, fără să justifice în vreun fel această lectură, decât că inscripția a fost văzută și citită la fel de învățații R. Egger (Viena), Mihael Abramici (Split) și G. Bersu (Frankfurt a. M.). Aceștia însă au trecut prin Severin într-o excursie, oprindu-se numai câteva ore, în care au avut de vizitat destule monumente ca să mai aibă timp să se ocupe și cu lectura unui nume martelat dintr-o inscripție. Dar a utiliza în argumentarea unei teze proprii părerea unor învățați, neexprimată în scris nicăieri, este o metodă științifică total greșită și prea puțin delicată față de acei învățați. Fapt este că eu, examinând inscripția cu atenție, am descoperit între urmele de minium păstrate (inscripția era văpsită cu minium) câteva litere (H, L, P,) care nu se găsesc în numele lui Gordian, ci numai în acela al lui Philippus și deci am corectat lectura lui Al. Bărcăcilă în acest sens.

Tot în legătură cu acest monument — dar fără nici o legătură cu problema în cauză — articolul, cu o bogată exemplificație — ca și când ar fi o chestiune cu totul ieșită din comun — vrea să arate că monumentul a fost reutilizat, fiind radiată vechea inscripție. Argumentele : pe profil e reprezentat conul de pin, ceea ce dovedește că monumentul în origine a fost funerar și panta profilului a fost cioplită atunci când a fost radiată inscripția veche. Este inexact. Panta profilului n-a fost cioplită, ci ruptă întâmplător — piatra e dintr-un material friabil, conglomerat nisipos — dovadă că, în stînga se păstrează o bucată bună din ea, iar în rest, ruptura merge pe o linie neregulată. Hotărîtor însă pentru faptul că monumentul n-a suferit nici o schimbare este distanța cu care profilul proeminează față de trunchi, care este aceeași pe toate laturile. Cît privește conul de pin, dacă autorul se informa mai bine, putea să afle că în veacul al III-lea acesta își pierduse sensul funerar, rămînînd un motiv simplu decorativ și ca atare se găsește și pe monumente votive sau onorifice ca și pe cele funerare. Exemple sînt două și în muzeul din Craiova.

Între exemplele de monumente reutilizate, articolul citează și altarul închinat de *Lupus Tribunus* lui *Jupiter Cortalis* și în nota 14, p. 326, zice : „Tribunul *Lupus* ridică altarul *P(ro) C(enturionibus) O(mnium) O(rdinum)*. Insistăm pentru că s-a spus că aceste patru litere inițiale, dintre care a doua e sigur prescurtarea pentru *centurionibus*, ar trebui citite altfel”. E pentru a doua oară cînd Al. Bărcăcilă procedează în mod neștiințific, evitînd să citeze autorul și locul unde a găsit aceste păreri, și să reproducă argumentarea lor. De fapt eu am spus acest lucru în redactarea inscripției pentru „Culegere de Inscripții”, în care a trebuit să corectez lectura greșită dată de Al. Bărcăcilă, în *p(ius poo(suit) sau pos(uit)*. Într-adevăr, examinînd monumentul și vîzînd stîngăcia lapidului, am rămas izbit de faptul că presupusa siglă pentru *centurio* este săpată cu partea superioară rotundă în forma semnului nostru de întrebare (?), iar nu prin două linii drepte unite în unghi, adică în forma lui 7 cu mult mai ușor de executat pentru stîngăcia lapidului. Examinînd piatra cu atenție am observat că nu e vorba de acea siglă, ci de un P a cărui hastă este știrbită chiar în dreptul buclei. Firește că lectura dată nu mai putea fi valabilă și am înlocuit-o cu formula comună în astfel de monumente.

Cît privește inscripția lui *Julius Herculanus*, iarăși atrag atenția autorului articolului că dacă s-ar fi informat mai bine ar fi aflat că *fabri* cu organizare quasi-militară existau și înainte de *Septimiu Sever*, dar pe lîngă armata provinciei și ținînd de comandamentul ei. *Septimiu Sever* nu face decît să-i verse corpurilor de trupă. Dacă eu am datat monumentul în a doua jumătate a sec. II (*I monumenti funerari romani della Dacia Inferior*, p. 38—39) am făcut-o pe baza formei și plasticei funerare. Cred însă că și pe baza inscripției nu trece mai departe de limita sec. II.

În concluzie, pot spune că autorul articolului introduce în cercetările noastre un procedeu neadmisibil, evitînd să numească autorul și argumentele afirmațiilor pe care le combate, iar în argumentarea superficială a părerilor sale recurgînd la părerea unor savanți străini fără ca ea să fie exprimată undeva.

GR. FLORESCU

ПО ПОВОДУ ЧТЕНИЯ НАДПИСЕЙ ИЗ ТУРНУ-СЕВЕРИНА

КРАТКОЕ СОДЕРЖАНИЕ

Автор опровергает чтение выбитого имени императора на посвященной надписи *Cohors I Sagittariorum* из Дробеты, которую снова предложил А. Бăркăчилă в SCIV, VIII, 1957, стр. 323 и след. В выбитом месте при внимательном изучении различаются буквы *H, L, P*, обосновывающие чтение имени *Philippus*. Нет указаний, что памятник был еще раз использован, а сосновая шишка на профиле — наличие которой побуждает А. Бăркăчилă утверждать, что первоначально памятник был надгробным — в III в. уже не связана с погребальным обрядом, она становится простым элементом орнаментации и, как таковой, используется и на памятниках, связанных с посвящением или почитанием.

Автор также исправляет чтение *p(ro) c(enturionibus) o(mnium) o(rdinum)*, предложенное А. Бăркăчилă, принявшим второй знак в виде вопросительного (?) за титул слова *centurio*; по мнению автора следует читать *p(ius pos(uit) или poo(suit))*; при внимательном изучении камня он установил, что второй знак не является указанным титулом, которое неискусному резцу гораздо легче было бы высечь в форме 7, а что он представляет собой букву *P* с недооконченной палочкой против петли.

À PROPOS DE LA LECTURE DE CERTAINES INSCRIPTIONS DE
TURNU-SEVERIN

RÉSUMÉ

L'auteur rejette la lecture d'un nom d'empereur martelé dans l'inscription dédiée par la *Cohors I Sagittariorum* de Drobeta, telle que la propose derechef Al. Bărcăcilă dans SCIV, VIII, 1957, p. 323 sqq. Étudié avec attention, l'endroit martelé permet de distinguer les lettres *H, L, P*, qui justifient la lecture du nom de *Philippus*. Aucun indice ne permet d'affirmer que ce monument aurait été réutilisé et la pomme de pin du profil — qui a incité Al. Bărcăcilă à affirmer qu'il s'agissait à l'origine d'un monument funéraire — ne conserve plus la signification funéraire au IIIe siècle, mais devient un simple élément décoratif et est également employée comme tel sur des monuments votifs ou honorifiques.

De même, la lecture *p(ro) c(enturionibus) o(mnium) o(rdinum)*, proposée par Al. Bărcăcilă, qui a pris le second signe, en forme de point d'interrogation pour le sigle du mot *centurio*, est corrigée par l'auteur en *p(ius pos(uit) ou poo(suit))*, un examen attentif de la pierre lui ayant permis de constater que le second signe n'est pas le sigle en question, auquel un lapicide malhabile aurait plus facilement donnée la forme d'un 7, mais bien un *P* à la haste écornée à hauteur de la boucle.

